

Recensie Weiblicher Akt deel 6. Vanuit Iokaste door Maatschappij Discordia – Theaterkrant

Kester Freriks

3 oktober 2015

Gezien op 2 Oktober 2015, Theater Frascati, Amsterdam

Wat was er nu zo onhandig aan het orakel van Delphi, vraagt actrice Maureen Teeuwen zich hardop af. Oedipus kreeg de voorspelling dat hij eens zijn moeder zou trouwen en zijn vader zou doden. ‘Maar dan neem je je toch voor uit de buurt te blijven van wat oudere vrouwen die je moeder zouden kunnen zijn en ook mannen die je vader konden wezen ontwijk je. Dan is er toch niets aan de hand? Waarom trapt Oedipus er dan toch in?’ Deze theatrale overweging is een van de vele licht-ironische, nuchtere scènes uit de voorstelling *Weiblicher Akt* deel 6, ondertitel *Vanuit Iokaste*, door Maatschappij Discordia.

Dit zesde deel uit de reeks *Weiblicher Akt* neemt Iokaste als uitgangspunt. Annette Kouwenhoven zegt opeens: ‘Weet je wat Iokaste betekent? Ik huil.’ Haar tranen geven nieuwe wendingen aan de aloude tragedie. Alleen al deze twee woorden plaatsen de voorstelling in een nieuw licht: Iokaste huilt omdat ze onwetend van de gevolgen haar zoon de voeten heeft doorboord en samengebonden, hem als vondeling heeft neergelegd zodat hij nooit zal weten wie zijn ouders zijn. Zij pleegt uiteindelijk zelfmoord en met de pinnen die ze uit haar losvallende haren heeft genomen, steekt Oedipus zich de ogen uit. Discordia-actrice Miranda Prein verbeeldt de zelfmoord: ze staat tussen het doek dat de achterwand afschermt en legt even, alsof het een strop is, een haarlok langs haar hals. Prachtig.

De stijl van Discordia is, zoals al decennialang, even boeiend als onvergelijkbaar. De drie actrices wisselen van gedachten over man en vrouw, of het wél of niet hebben van zo’n ‘ding’ en wat dat voor gevolgen heeft. Achter de schermen bedient Jan Joris Lamers lichtstanden, af en toe klinkt zijn stem of hij fluit om aan te geven dat een scène voorbij is. Een verrassing is het om *The End* van The Doors te horen als variatie op het Oedipusthema. En ja, daar zingt opeens Jim Morrison over het doden van je vader en het liefhebben van je moeder. Waarom hebben jongens hun moeder lief, vragen de actrices zich af. Met hun vader hebben ze strijd, hun moeder geeft hun de eerste seksuele impuls. Maar ook meisjes krijgen van hun moeder die eerste impuls. Als een moeder dat weigert, slaat groot verdriet toe. In een mooie kinderscène, waarin de spelers gekleurde kinderversierselen dragen, beeldt Maureen Teeuwen dit verdriet uit door gespeeld bozig een trap op te lopen, als naar

haar zolderkamer, en daar op haar moeder te wachten tot die boven komt.

Ozcar is DE financiële partner
voor culturele instellingen.

Discordia speelt met de toneelwetten. En elke keer is het weer verrassend. Ditmaal is de speelstijl vooral vragen stellend: de spelers bespreken hardop met elkaar, alsof ze niet acteren maar elkaars gedachten proberen te lezen en zo tot inzicht te komen, de waarheid en onwaarheid van de Oedipus-mythe. Gezien vanuit Iokaste is Oedipus geen dader, zoals de algemene veronderstelling luidt, maar slachtoffer. In de tragedie van Sophocles is de cruciale vraag dan ook: wie wordt door het lot het hardst getroffen? Is dat de zoon Oedipus, vader Laios of moeder Iokaste? In traditionele versies van dit toneelstuk-aller-toneelstukken wordt het orakel nooit betwist. Nu doen de spelers dat wel. Teeuwen als orakel zegt dat ze woorden verzint, die in een onnavolgbare zinsconstructie plaatst en dat dát dan de voorspelling heet te zijn.

Met een eenvoudig hoofddekseel op, een deken over het hoofd getrokken om blindheid te suggereren en enkele sobere attributen als een wandelstok en een landkaart krijgt de voorstelling gestalte. Oedipus is ook het slachtoffer van de situatie daar op die befaamde driesprong met vijf hem onbekende mannen in een kar met paarden ervoor: hij kreeg de ene na de andere klap te verduren, onder meer van een oude man die hem de laatste veeg gaf. Hij handelde uit 'noodweer', verdedigde zich dus. Dat had de dood van zijn vader tot gevolg.

De speelstijl van de reeks *Weiblicher Akt* is licht en nadenkend, en op noodzakelijke momenten onvoorstelbaar geestig. Het lijkt achteloos en terloops, daarom is het zo aangenaam te luisteren en te kijken naar deze inventieve toneelmakers in *Vanuit Iokaste*. Op subtiele wijze wordt een van de zwaarste, schokkendste en meest beladen klassieke tragedies in een stralend nieuw licht gezet.

Foto: Bert Nienhuis